

LIJST VAN VRAGEN

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft de navolgende vragen over de volgende brieven van de Minister van Economische Zaken aan de Minister van Economische Zaken voorgelegd: Voortgangsrapportage Energieakkoord 2016 en uitvoering Urgenda-vonnis (Kamerstukken 30 196 en 34 582, nr. 503); Energieagenda (Kamerstuk 31 510, nr. 64); Uitkomsten energiedialoog (Kamerstukken 30 196 en 31 510, nr. 484); Uitvoering motie van het lid Pechtold c.s. over zorgen dat het tijdspad voor sluiting van kolencentrales in lijn is met de ambities uit het Parijsakkoord (Kamerstuk 31 793, nr. 161); Evaluatie Energieakkoord en Nationale Energieverkenning 2016 (Kamerstuk 30 196, nr. 479).

De voorzitter van de commissie,
Vermeij

Adjunct-griffier van de commissie,
Thomassen

- Nr Vraag
- 1 Bent u wel of niet van plan om nog voor het verkiezingsreces in 2017 een besluit te nemen over het uitfaseringstraject van de kolencentrales?
  - 2 Wat wordt bedoeld met het uitfaseren van huurwoningen met een label slechter dan label C? Aan welke termijn van uitfaseren wordt daarbij gedacht? Hoeveel woningen met een label slechter dan label C zijn er? Bevinden al deze woningen zich in het betaalbare segment? Op welke wijze worden deze uitgefaseerde woningen vervangen voor betaalbare woningen (30 196 nr. 503)
  - 3 Kan de verplichting om iedere vier jaar een energie audit te doen worden opgevoerd naar twee-jaarlijks of jaarlijks?
  - 4 Kunt u aangeven waarom het Energietransitie financieringsfaciliteit (ETFF) specifiek wordt ingezet voor aardwarmte, energiebesparing, energieopslag en biomassa? Waarom wordt het ETFF niet ingezet voor hernieuwbare energie projecten of projecten voor hergebruik en daarop toegesneden ontwerp van grondstoffen?
  - 5 Is het ETFF inmiddels opengesteld, of waren er bezwaren van de Europese Commissie?
  - 6 Om welke redenen heeft de Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)-regeling nog niet de gewenste resultaten opgeleverd? Wat wordt daaraan gedaan? Wordt ook de subsidieregeling verruimd tot andere technologieën en of het gemak van aanvragen vergroot?
  - 7 Kunt u een overzicht geven van de investeringen van de rijksoverheid in onderzoek en innovatie ten aanzien van duurzame energie in de afgelopen jaren?
  - 8 Kunt u toelichten welke maatregelen worden genomen om de afname van (rest-)warmte te stimuleren?
  - 9 Welke rol ziet u voor de rijksoverheid bij het aanleggen en exploiteren van warmtenetwerken?
  - 10 Kunt u toelichten in hoeverre een verplichte gasaansluiting verleden tijd is en in hoeverre nieuwbouw helemaal niet meer op het gasnet aangesloten moeten zijn?
  - 11 Kunt u aangeven welke doelstelling de rijksoverheid heeft voor de derde pijler van het Energieakkoord?
  - 12 Kunt u toelichten hoe het staat met het behalen van de doelen van de zevende pijler van het Energieakkoord?
  - 13 Bent u bereid om snel een onderzoek naar de consequenties van het Parijse klimaatakkoord voor Nederlandse klimaat- en energie-doelen voor 2030 op te starten? Zo nee, waarom niet?
  - 14 Hoe duurzaam is biomassa indien de afspraken en doelstellingen van 2020–2023 buiten de discussie worden gelaten? Kunt u uw antwoord uitgebreid toelichten?
  - 15 Hoeveel van de beoogde 300.000 woningen hebben ver het jaar 2016 twee labelstappen gemaakt? Hoeveel woningen maken naar verwachting twee labelstappen in het jaar 2017?
  - 16 Wat zijn over 2016 het aantal werkelijk gerealiseerde banen in de energiesector en de kwaliteit daarvan?
  - 17 Wanneer is er aanvullend onderzoek betreffende de voortgang op de doestellingen met betrekking tot Clean Tech?
  - 18 Op welke wijze en op welke termijn worden de cijfers in de pijler werk een scholing beter georganiseerd en geborgd, met name op het gebied van sectoriaal inzicht en verdieping?
  - 19 Wordt er reeds arbeidsmarktonderzoek gedaan naar het bieden van reële perspectieven bijbaanverlies door de energietransitie? Zo ja, waar bestaat dat onderzoek uit? Zo nee, op welke termijn wordt gestart met dit onderzoek?

- 20 Kunt u toelichten hoe de aanbeveling van de voortgangscmissie dat «bij het doorpakken met ontzorging voor consumenten en bedrijven in 2017–20 moet lering worden getrokken van buitenlandse Energy Service Companies (ESCO's) aanpakken als de door de European Investment Bank (EIB) meegefinancierde Ile de France aanpak» wordt opgevolgd?
- 21 Gaat het kabinet nog steeds uit van een volledig duurzame energievoorziening in 2050? Is dit hetzelfde als een CO₂-arme energievoorziening?
- 22 Is het mogelijk om nog voor de verkiezingen de mogelijkheden te onderzoeken voor een extra windpark op zee in 2023?
- 23 Op welke manier kan bundeling van duurzame energie projecten plaatsvinden? Kan de Nederlandse Investeringsinstelling (NII) hier ook een rol in spelen? Kan Energie Beheer Nederland (EBN) een rol spelen in de financiering van duurzame energie projecten?
- 24 Klopt het dat een belangrijke reden waarom de Nationale Energieverkenning (NEV) 2016 in 2020 12,7% duurzame energie verwacht, dat de 6000 megawatt (MW) op land niet gehaald zal worden in 2020? Als deze 6000 MW wel gehaald zal worden, hoe hoog zou dan het percentage duurzame energie zijn?
- 25 Hoe gaan de provincies waarborgen dat de 6000 MW gehaald gaat worden?
- 26 Welke bijdrage gaan de 1.000 monomestvergieters leveren aan de doelstelling van 14% in 2020?
- 27 Voor welke bedrijven gaat de verplichting voor de extra energiebesparing van 9 Petajoule (PJ) gelden, die in het Activiteitenbesluit Milieubeheer zal worden neergelegd? Kan dit nog voor de Tweede Kamerverkiezingen worden voorgehangen? Waarom hebben deze bedrijven zelf niet deze 9 PJ gerealiseerd?
- 28 Hoe gaat de genoemde markt voor energiebesparing voor 10 PJ voor de gebouwde omgeving er uit zien? Waarom wordt pas eind 2018 bezien of dit wel op koers ligt? Kan het kabinet met een concreter voorstel komen voor het plenaire debat over het toekomstig energiebeleid? Waarom wordt het tendersysteem niet ingevoerd in 2017?
- 29 Kunt u toelichten hoe het convenant om een markt voor energiebesparing op gang te brengen dit gaat realiseren? Wie gaat wat betalen, en wie gaat wat doen?
- 30 Wat is de laatste stand van zaken met betrekking tot het Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratieproject (ROAD)? Wanneer gaat het van start? Klopt het dat de CO₂ reductie door ROAD slechts tijdelijk is en niet structureel?
- 31 Welke nieuwe financiële prikkels zijn ontwikkeld en welke financiële prikkels waren er de afgelopen jaren om de energie intensieve industrie te stimuleren tot energiebesparing?
- 32 Bestaat er een tussenevaluatie van de energiebesparing binnen de energie-intensieve industrie? Is deze aan de Tweede Kamer gestuurd? Zo nee, kan dat alsnog gedaan worden?
- 33 Kan er een overzicht komen van alle energiebesparende maatregelen – met een terugverdientijd van vijf jaar of minder- bij bedrijven die meedoen aan het Europese handelssysteem voor CO₂-uitstootrechten? Zo nee, waarom niet?
- 34 Op welke wijze en op welke termijn gaat gewerkt worden aan verduurzaming van het industriële warmte-en stroomgebruik?
- 35 Kunt u toelichten wat is ondernomen en welke stappen nog worden gezet zodat vanaf 2020 80 procent van de huurwoningen minimaal label C (particuliere verhuurders) wordt gerealiseerd? Is er een stok achter de deur om dit doel te halen?

- 36 De Nationale Energieverkenning en de doorrekening van het intensiveringspakket van Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) laten zien dat de gemiddelde PJ duurzame energie opwekking en energiebesparing in 2020 nog niet voldoende zijn voor de doelen uit het energieakkoord, kunt u aangeven uit welke cijfers zou moeten blijken dat de doelen wél worden gehaald?
- 37 Kunt u in een tabel de verwachte uitkomsten voor de doelstellingen energiebesparing en duurzame energieopwekking uit het Energieakkoord in 2020 weergeven in lage, gemiddelde en hoge PJ waardes (conform de methode van ECN) waarbij ALLE maatregelen en intensiveringen zijn meegenomen?
- 38 Wie is primair verantwoordelijk voor de uitvoering van het Energieakkoord en het behalen van de doelstellingen? Bent u dat of is dat de borgingscommissie Energieakkoord?
- 39 Hoe verhouden de energiebesparingsdoelstellingen van 1,5% en 100 PJ zich met elkaar? Komt de 100 PJ bovenop de 1,5%?
- 40 Klopt het dat een belangrijke conclusie is dat het succes van het Energieakkoord als belangrijke pijler heeft dat er continuïteit van beleid is? Geldt dit dus ook voor de salderingsregeling voor zonnepanelen?
- 41 Kunt u toelichten wat de betrokken partijen bij het Energieakkoord en de rijksoverheid ondernemen ten aanzien van bewustwording? Is hier geen gezamenlijk streven en aanpak voor nodig? Zo nee, waarom niet?
- 42 Waaruit bestaat het nieuwe voorstel vanuit het bedrijfsleven om invulling te geven aan de afspraken uit het Energieakkoord waarmee de energie- intensieve industrie 9 PJ extra energie zal besparen?
- 43 Kan de Tweede Kamer nog voor het aflopen van deze kabinetsperiode het voorstel ontvangen om een verplichting op te nemen onder de Wet milieubeheer om de energie-intensieve te verplichten 9PJ extra energie te besparen? Zo nee, waarom niet?
- 44 Kunt u toelichten hoe de prijs van regulier gas en liquefied/liquid natural gas (LNG) zich momenteel tot elkaar verhouden en wat daarvan de verwachte ontwikkeling is?
- 45 Kunt u verklaren waarom er verwacht wordt dat de kolenprijs over een paar jaar weer gaat stijgen terwijl de kolenvraag verder zal dalen en het aanbod van kolen niet of mogelijk zelfs zal groeien?
- 46 Kunt u aangeven hoeveel hectare bomen er ongeveer verwerkt zitten in een megaton (Mton) houtpellets?
- 47 Klopt het dat gezien de dalende elektriciteitsprijs en de verwachte prijsstijging van houtpallets er per Mton meer SDE+ subsidie moet worden uitgetrokken voor de bij- en meestook van biomassa houtpellets?
- 48 Kunt u verklaren waarom de ontwikkeling van zon en wind capaciteit in Duitsland in de NEV 2016 zoveel afwijkt van de ontwikkelingen die McKinsey beschrijft in de energiewende-index waarbij de groei van juist wind en zonne-energie enorm is teruggevallen?
- 49 Klopt het dat Nederlandse huishoudens indirect de netto-export van elektriciteit subsidiëren doordat zij middels een almaar groeiende toeslag op hun energierekening de bouw van duurzame elektriciteitsopwekking betalen die steeds meer gebruikt zal worden voor de export en kunt u aangeven wat de logica hiervan is?
- 50 Klopt het dat Duitse burgers de hoogste prijs voor hun elektriciteit betalen?
- 51 Kunt u aangeven hoe het aantal afgesloten huishoudens in Duitsland zich ontwikkelt?

- 52 Kunt u aangeven hoeveel mensen er in Duitsland werken in de kolencentrales en hoeveel mensen daar voor hun baan afhankelijk van zijn?
- 53 Kunt u de ontwikkeling laten zien van de Deense heffing op de elektriciteitsrekening om de subsidies te betalen en hoe dit zich naar verwachting zal ontwikkelen?
- 54 Kunt u verklaren waarom het oliegebruik de komende 20 jaar niet afneemt, terwijl er wel wordt aangestuurd op een vergaande elektrificatie van het personenvervoer?
- 55 Kunt u uitleggen waarom de beoogde inkomsten uit de Opslag Duurzame Energie (ODE) tot 2023 toereikend zijn ook al zal er naar verwachting meer SDE+ subsidie uitgekeerd moeten worden door de lage energieprijzen, te meer er reeds door het kabinet financiële middelen gereserveerd worden op basis van de theorie dat slechts zo'n 50–60% van de aangegane subsidieverplichtingen (geraamde kasuitloop) daadwerkelijk uitgekeerd hoeft te worden (TK 31 239 nr.218)?
- 56 Kunt u verklaren waarom er gesteld wordt dat hernieuwbare elektriciteitsproductie als Wind en Zon PV zorgen voor een indirecte emissiereductie van CO₂ in 2020, omdat zij zorgen voor een lagere elektriciteitsimport, terwijl figuur 3.6 laat zien dat Nederland juist tot 2020 steeds meer elektriciteit importeert?
- 57 Kunt u nader uitleggen waarom Wind en Zon-PV niets bijdragen aan de directe emissie reductie van CO₂ in 2020?
- 58 Kunt u uitleggen waarom er voor de Energieakkoord doelstelling niet gekeken wordt naar de primaire energiebesparing terwijl dat juist aantoont hoeveel energie en CO₂ er vanaf de opwekking tot en met het finale verbruik wordt bespaard?
- 59 Klopt het dat de business case van zonne-energie ook minder rendabel wordt bij lagere energieprijzen en kunt u dit toelichten?
- 60 Kunt u verklaren waarom de CO₂ uitstoot bij verkeer en vervoer de komende 14 jaar niet of nauwelijks afneemt terwijl het beleid wel aanstuurt op een vergaande elektrificatie van het personenvervoer?
- 61 Kunt u aangeven op basis van welk vastgesteld of voorgenomen beleid wordt aangenomen dat zowel het opgestelde vermogen van wind op land als wind op zee na 2023 verder groeit, want de huidige projecten voor wind op land en zee kijken niet verder dan 2023?
- 62 Kunt u aangeven met hoeveel MW het opgesteld vermogen van wind op land toeneemt in de jaren na 2020, dus voor 2023, 2025, 2030 en 2035 respectievelijk en hoe dit verdeeld is over de verschillende provincies?
- 63 Kunt u aangeven in hoeverre de provincies al op de hoogte zijn van de aanvullende MW doelstellingen wind op land na 2020 zoals in figuur 4.2 wordt aangetoond?
- 64 Kunt u aangeven hoe de dalende elektriciteitsproductie de komende jaren zich verhoudt tot de elektriciteitsvraag de komende jaren en in hoeverre de leveringszekerheid hierdoor in gevaar komt?
- 65 Kunt u aangeven hoeveel terawattuur de totale elektriciteitsvraag is in Nederland in 2016, 2017, 2018, 2019 en 2020?
- 66 Kunt u de indicatieve gevolgen voor de energierekening op microniveau weergeven indien de elektriciteitsprijs conform de voorspelling van de NEV 2016 stijgt van 32 naar 65 euro per MWh voor een gemiddeld huishouden, bakker, groothandel, gezondheidszorg, glastuinbouwbedrijf, foodsectorbedrijf en groot chemiebedrijf?

- 67 Klopt het dat indien eigenaren van windmolens door het profieffect een lagere prijs voor hun elektriciteit ontvangen zij op dat moment een hogere subsidie krijgen voor hun stroom en dat dit effect dus groter wordt naarmate de elektriciteitsproductie door windmolens toeneemt?
- 68 Kunt u aangeven wat de verwachte ontwikkeling is van de export van gas tot aan 2035 en hoeveel miljard kubieke (nm³) Gronings gas naar verwachting jaarlijks geëxporteerd wordt?
- 69 Kunt u aangeven hoeveel banen er in Nederland direct en indirect zijn verbonden aan olie en motorbrandstoffen en hoeveel van deze banen er naar schatting zullen verdwijnen gezien de verwachte krimp?
- 70 Kunt u aangeven hoe gewaarborgd wordt dat subsidiegelden via windcoöperaties niet naar andere projecten vloeien dan waar de subsidies voor bestemd zijn en of hier überhaupt controle naar gedaan wordt?
- 71 Kunt u verklaren wat de gemiddelde kosten zijn voor het ombouwen van een woning met gasaansluiting naar een woning met warmtepomp en welke partijen hiervoor de rekening betalen?
- 72 Wat zijn de meerkosten voor het plaatsen van een warmtepomp ten opzichte van de reguliere gasaansluiting bij een nieuwbouwwoning?
- 73 Klopt het dat de installatie van warmtepompen bij meer woningen voornamelijk beperkt wordt door het gebrek van warmtebronnen in de nabije omgeving van de woning of is hier een andere verklaring voor?
- 74 Kunt u aangeven wat het gemiddelde elektriciteitsverbruik is van een Full Electric Vehicle (FEV) en wat een eigenaar daar gemiddeld op jaarbasis voor betaald?
- 75 Klopt het dat het thuis opladen van een Plug-in hybrid electric vehicle (PHEV) of FEV niet meetelt op de energierekening, zo niet waarom is dit dan niet meegenomen in de calculatie voor het jaarlijkse elektriciteitsverbruik van huishoudens?
- 76 Kunt u verklaren waarom de vaste kosten tussen voor het elektriciteitsnetwerk in 2020 lager uitvallen dan in 2015, terwijl er vanaf 2000 sprake is van een stevige groei en er door de energietransitie door de netwerkbedrijven flink geïnvesteerd wordt in hoogspanningsleidingen?
- 77 Kunt u verklaren waarom er bij het totaalbedrag voor is gekozen om aan de onderkant van de bandbreedte te zitten?
- 78 Kunt u toelichten in welk scenario er sprake is van een gemiddelde rekening van 1.654 euro in 2020 (laagste bandbreedte) en in welk scenario er sprake is van een gemiddelde rekening van 2.111 euro in 2020 (hoogste bandbreedte)?
- 79 Kunt u verklaren waarom de bruto werkgelegenheidsgroei (+18.000) veel kleiner is dan de netto werkgelegenheidsgroei (+90.000), terwijl veronderstelt mag worden dat door verdringingseffecten juist de netto werkgelegenheidsgroei kleiner is?
- 80 Kunt u ook een soortgelijke tabel als figuur 6.4 weergeven met de ontwikkeling van de netto werkgelegenheid?
- 81 Wordt er bij de netto werkgelegenheid ook rekening gehouden met verdringingseffecten op andere sectoren, zoals het toerisme?
- 82 Kunt u een tabel weergeven van de ontwikkeling van bruto werkgelegenheid gerelateerd aan de met belastinggeld geïnvesteerde euro?
- 83 Klopt het dat de twee energievormen die het grootste deel van de SDE+ subsidie ontvangen namelijk windenergie en biomassa zorgen voor het kleinste aantal extra banen?
- 84 Wie maken onderdeel uit van de informele wetenschappelijke klankbordgroep van zes deskundigen?

- 85 Op welke wijze krijgt de energiedialoog een inhoudelijk vervolg?
86 Welke concrete beleidswijzigingen volgen uit de energieagenda?
87 Bent u van mening dat het wenselijk dat de fossiele industrie investeert in CO₂ besparende maatregelen als efficiency-vergroting, benutting van restwarmte en elektrificatie van productieplatforms? Zo ja, bent u bereid om in gesprek te gaan met de gasector over de wijze waarop hieromtrent tot een businesscase gekomen kan worden?
- 88 Is er in 2050 ook ruimte voor waterstof als brandstof voor transport?
89 Aan welk reductiepercentage wordt gedacht?
90 Kunt u aangeven welk alternatief er is als in de EU geen overeenstemming wordt bereikt over een ambitieuze versterking van het emissions trading system (ETS)?
91 Hoe gaat het kabinet de kosten van de transitie in beeld brengen?
92 Bent u voornemens in het kader van «Mission Innovation» de uitgaven aan onderzoek en innovatie ten aanzien van duurzame energie te verdubbelen?
93 Kunt u inzichtelijk maken hoeveel middelen worden geïnvesteerd door de rijksoverheid in onderzoek en innovatie ten aanzien van de circulaire economie, en daarmee besparing van gebruik van grondstoffen en uitstoot van CO₂, in de afgelopen jaren?
94 Welke mogelijkheden ziet het kabinet om samen te werken met buurlanden op het gebied van subsidie instrumenten?
95 Bent u bereid om op korte termijn met de afvalverwerkende industrie te kijken wat er nodig is om CO₂ afvang en hergebruik breder toe te passen en tot een sluitende businesscase te komen?
96 Betekent de passage over het inzetten op stimuleren en inpassen van CO₂-arm opgewekte elektriciteit en warmte dat u de energieprestatievergoeding techniekneutraal gaat maken zodat CO₂-arm opgewekte collectieve warmte ook meetelt als volwaardig alternatief voor aardgas?
97 Wanneer bent u van plan de aansluitplicht op gas om te zetten naar een aansluitrecht op energie-infrastructuur?
98 Welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden over de lokale energievoorziening wilt u verplaatsen naar lokaal niveau, en wanneer wilt u dat geregeld hebben?
99 Hoe wordt de mondiale dialoog in 2018 ingevuld?
100 Hoe wordt de vijfjaarlijkse herziening van de nationale bijdragen in 2020 vormgegeven?
101 Hoe is de uitstoot van broeikasgassen van 10,5% per land verdeeld?
102 Wat is uw inzet in de discussie over 80–95% reductie in de EU?
103 Deelt u de mening van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) dat met 80% CO₂ reductie in 2050 volgens een risico wordt genomen op een hogere dan 2 graden uitkomst en dat de als streefwaarde genoemde 1,5% uit het Parijs akkoord buiten beeld raakt? Zo ja, op welke wijze is dit in de Energie agenda verwerkt? Zo nee, waarom niet?
- 104 Erkent u dat de inzet op 40% reductie in 2030 voor 20 jaar na 2030 een veel ingrijpendere en duurdere emisiereductie vereist om de CO₂ uitstoot met te verminderen in 2050, zelfs als uitgegaan wordt van slechts 80% CO₂ reductie? Zo ja, wat betekent dit voor het kostenefficiënte pad richting 2050? Zo nee, waarom niet?
105 Kunt u toelichten waarom er gesteld wordt dat een focus op de lange termijn die uitsluitend gericht is op CO₂-reductiedoelen en niet meer op aparte hernieuwbare energie doelen en energiebesparingsdoelen zoals dat nu nog het geval is onnodig hoge kosten voorkomt?

- 106 Erkent u dat de aparte doelstellingen voor hernieuwbare energie en energiebesparing zoals deze in het energieakkoord zijn overeengekomen resulteren in onnodig hoge kosten, zo niet waarom wilt u dan van deze aparte doelstellingen af?
- 107 Betekent het laten vervallen van hernieuwbare energie en energiebesparing als aparte doelstellingen dat kernenergie en thoriumenergie aantrekkelijkere opties worden aangezien dat zeer efficiënte opties zijn voor de CO₂-reductie doelstelling?
- 108 Kunt u uitleggen waarom betaalbaarheid en voorzieningszekerheid ondergeschikte doelen zijn van het energiebeleid van de toekomst ten op zichten van CO₂-reductie?
- 109 Wat is de betekenis van «sturen op CO₂»? Betekent dit dat de goedkoopste CO₂-reductie eerst moet worden gerealiseerd?
- 110 Indien sturen op CO₂ betekent dat gestuurd wordt op goedkoopste kosten per ton CO₂, bent u dan bereid om dit consequent door te voeren en geen dure techniek specifieke maatregelen – zoals mogelijk carbon capture and storage (CCS) – apart te financieren, zolang andere maatregelen per ton CO₂ goedkoper zijn? Zo nee, waarom niet?
- 111 Kunt u een geactualiseerde tabel geven met de kostenefficiëntie van de kosten per ton CO₂ reductie voor verschillende technieken, waarin recente ontwikkelingen (zoals de kostendaling voor wind op zee) verwerkt zijn?
- 112 Kunt u nader toelichten hoe het precies gesteld staat met het krachtenveld in de EU ten aanzien van de herziening van ETS?
- 113 Betekent uw constatering dat de Europese kaders in Nederland tot 2030 niet tot een significante CO₂ reductie leiden, dat nationaal CO₂-beleid in Nederland (en liefst andere landen) nodig zal zijn (mede gelet op het advies van DNB om te komen tot een geleidelijke transitie om economische schokken te voorkomen)? Zo nee, waarom niet?
- 114 Op welke wijze gaat het gemis aan langetermijnperspectief voor demonstratie, toepassing en uitrol van het gewenste energiesysteem/systemen ingevuld worden?
- 115 Op welke wijze gaat de sociale innovatie beter gestimuleerd worden?
- 116 Bent u bereid om het stimuleren van innovatie als expliciet doel toe te voegen aan het algemene energiebeleid? Zo ja, wanneer en op welke wijze? Zo nee, waarom niet?
- 117 Bent u van plan de SDE+ of een vergelijkbare subsidie in te zetten voor CCS en energiebesparing? Zo ja, vind dat dan enkel plaats indien deze technieken goedkoper zijn dan de duurzame opties?
- 118 Op welke wijze weegt u belangrijke maatschappelijke nevedoelen, zoals energie-onafhankelijkheid en vermindering van luchtvervuiling, van hernieuwbare energie van bijvoorbeeld zon en wind mee in de Energie Agenda?
- 119 Klopt het dat u voornemens bent om afnemers meer te laten betalen voor hun netwerkkosten indien zij gebruik maken van het net op momenten van een hoge netbelasting en gaat dit dan gelden voor iedere afnemer, zo niet kunt u dan toelichten wat u precies aan de tariefstructuur wilt wijzigen?
- 120 Welke ziet u voor marktpartijen om flexibiliteit voor netcongestie te leveren aan de beheerders van netten? En welke rol voor de netbeheerders zelf?
- 121 Kunt u toelichten hoe deze voorgenomen belastingvrijstelling voor externe elektriciteitsopslag zich verhoudt tot de voorgenomen wijziging van de tariefstructuur voor de netwerkkosten te meer hier naar verwachting juist gebruik van wordt gemaakt op de piekmomenten van netbelasting?

- 122 In hoeverre ziet u de omslag om als Nederland te rekenen met, en afspraken te maken uitgedrukt in primair, in plaats van finaal energieverbruik als optie om het gebruik van restwarmte te bevorderen en de energie-efficiëntie te vergroten?
- 123 Welke technische hernieuwbare opties ziet u voor hoge temperatuur warmte?
- 124 Klopt het dat als de vijf grootste windparken op zee ter wereld evenveel energie leveren als 1,5 miljard m³ laagcalorisch Groningengas er dus niet gesteld kan worden dat windmolens de vraag naar Groningengas vervangen?
- 125 Wat wordt bedoeld met « de aansluitplicht op gasinfrastructuur wordt en algemeen warmterecht»? Wordt in voorgenomen wijziging op de Gaswet ook gekeken naar socialisering van de netten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze?
- 126 Neemt u alle aanbevelingen uit het rapport van Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie (Awti) over?
- 127 Kunt u overzichtelijk in een tabel aangeven hoe het zit met de kostenverdeling bij een algemeen warmterecht waarbij in ieder geval inzichtelijk wordt gemaakt wat de aanlegkosten zijn van een warmtenet, een (verzwaard) elektriciteitsnet of een gasnet en wat de verwachte jaarlijkse kosten zijn voor de toekomstige bewoner?
- 128 Voorziet u een nieuwe splitsing ten aanzien van de huidige netten in handen van productie en leveringsbedrijven, maar dan gericht op warmtebedrijven? Zo nee, wat is dan de betekenis van de passage over het verschil in de rol van gereguleerde netbeheerders bij gasnetten, elektriciteitsnetten en warmtenetten?
- 129 Wat wordt bedoeld met de zin « door de regulering meer op dezelfde leest te schoeien als bij gas- en elektriciteit, wordt bovendien een meer integrale afweging tussen verschillende netten mogelijk.»?
- 130 Welke onderzoeken hebben ten grondslag gelegen aan de keuze om de regulering warmtenetten te schoeien op dezelfde leest als die van gas en elektriciteit?
- 131 Kunt u de voordelen en de nadelen om de warmtenetten te schoeien op dezelfde leest als die van elektriciteit en gas?
- 132 Via welke wetsvoorstellen worden de warmtenetten ondergebracht in regels? Hoe wordt hier socialisering van het systeem bij betrokken?
- 133 Voorziet u met de passage op p.68 van de Energieagenda: «Logische uitgangspunten bij de kostenverdeling zijn dat binnen een specifieke regio of gemeente, vergelijkbare huishoudens met een verschillende warmtevoorzieningen een vergelijkbare rekening hebben (.)» een vervanging van de huidige nettarieven en NMDA in één netbeheer tarief voor alle energiedragers tezamen? In hoeverre spelen de daadwerkelijke netkosten daarin een rol, versus het uitgangspunt van gelijke kosten voor de burger ongeacht de energiedrager?
- 134 Op welke wijze wordt onderzoek gedaan naar een effectieve kostentoedeling bij warmtevoorziening? Op welke wijze wordt de Tweede Kamer hierbij betrokken?
- 135 Op welke wijze is de keuze tot stand gekomen om in beginsel geen ombouw van gastoestellen van laag- naar hoogcalorisch gas te doen, maar in te zetten op verduurzaming? Welke onderzoeken hebben hieraan ten grondslag gelegen?
- 136 Waarom wordt er enerzijds wel gekozen voor het uitfaseren van gastoestellen en inzetten op verduurzaming, terwijl er anderzijds wel ook na 2016 ingezet blijft worden op de continuering en ontwikkeling van kleine velden?
- 137 Kunt u aangeven of biopropaan ook gezien wordt als hernieuwbaar gas?

- 138 Op welke termijn is er meer bekend over de nadere uitwerking van de opruimverplichtingen door mijnbouwmaatschappijen? Hoe wordt de Kamer hierover geïnformeerd?
- 139 Wat wordt bedoeld met verdergaande maatregelen zullen vooral neerslaan in het internationale segment? Wat is de inzet van Nederland in deze? En op welke wijze wil Nederland optreden als er sprake is van een concurrentienadeel of strijdigheid met de interne markt? Welke maatregelen kunnen er dan worden genomen?
- 140 Wat is de definitie van kosteneffectief CO₂ besparen? Welk afwegingskader wordt hierbij gehanteerd?
- 141 Kunt u nader toelichten wat onder de ambitie naar emissieloos rijden wordt verstaan? Op welke wijze wil Nederland dit bereiken? Door Europees bronbeleid of worden er ook andere opties verkend? Zo ja, welke zijn dit?
- 142 Wat zijn de kosten voor de transitie voor duurzame mobiliteit die gedragen worden door de gebruikers? Kunt u deze per jaar uiteenzetten in aanschafkosten en gebruikskosten? En hoe verhoudt zich dit tot de kosten die de Nederlandse autobezitter al moet betalen in de vorm van belastingen?
- 143 Wat betekent concreet de intensivering van het beleid voor duurzame mobiliteit? Gelden hierbij nieuwe doelstellingen of nieuwe beleidsvoornemens, buiten het energieakkoord om? Zo ja, welke zijn dat dan?
- 144 Kunt u aangeven wat de uitvoering van de duurzame brandstoffenvisie betekent voor de autogebruiker in aanschaf- en gebruikskosten?
- 145 Wat wordt verstaan onder intensivering? Wat is de doelstelling, de doelstelling binnen het Energieakkoord of meer? Is er een kabinetsdoelstelling dat er minder bewegingen moeten plaatsvinden? Zo ja, welke en waarom? En hoe verhoudt zich dit met de vrije keuze in het vervoer? Of wordt er gestuurd op vermindering van de CO₂-uitstoot?
- 146 Wat wordt in deze visie verslaan onder flankerend beleid? Op welke maatregelen wordt hier gedoeld? Welke bevoegdheden hebben gemeenten hierin?
- 147 Wat wordt in deze visie verstaan onder fiscaal beleid/beprijzen beleid? Welke maatregelen betreft het hier? Wat wordt verstaan onder de term stimulering van gebruikers?
- 148 Welke afspraken zijn er tot op heden gemaakt met het bedrijfsleven of staan er op de agenda om te maken? Valt dit buiten of binnen de Green Deals?
- 149 Wat zijn de resultaatverplichtingen van de green deal elektrisch vervoer? Valt dit binnen of buiten de eerder genoemde intensiveringen?
- 150 Wat zijn de kosten van waterstofstations? Hoeveel zijn er in Nederland en in Europa?
- 151 Wie bereidt de agenda «Fiets» voor? Wat is de doelstelling hiervan? Hoe verhoudt zich dit met de huidige inzet door het Rijk? Welke rol hebben gemeenten en provincies hierin?
- 152 Wat wordt verstaan onder gedragsmaatregelen? En wil de overheid hier dwingend op gaan sturen? Kan worden aangegeven welke gedragsmaatregelen op dit moment kosteneffectief zijn?
- 153 Welke laad- en tankinfrastructuur wordt er uitgerold en wat is de rol van het Rijk hierin?
- 154 Op welke wijze wordt de inzet van duurzame biobrandstoffen in de luchtvaart nu nationaal gestimuleerd?

- 155 Wat wordt er precies onderzocht in het kader van de Europese en nationale financiële stimulering van de verduurzaming van de binnenvaartvloot? Wanneer moeten deze verkenning afgerond zijn en binnen welk kader wordt de verkenning uitgevoerd?
- 156 Waarom worden er alleen bij internationaal lange afstandsverkeer de internationale afspraken als uitgangspunt voor CO₂-reductie gehanteerd? Geldt dit ook niet voor alle andere vormen van transport? Zo nee, waarom niet?
- 157 Wat zijn tot op heden de resultaten van de living labs? En hoe verhoudt zich tot de toekomstprognose, aangezien het voornemen is om ze al na 2020 op te schalen?
- 158 Welke resultaten heeft de topsector logistiek tot op heden behaald?
- 159 Ziet u ook mogelijkheden voor bioLPG als duurzaam gas?
- 160 Op welke manier wordt deze klimaatfinanciering verstrekt? Hoe wordt gegarandeerd dat de financiering aan deze landen daadwerkelijk naar hernieuwbare energie gaat en hoe wordt dit precies gecontroleerd?
- 161 Welke maatregelen neemt u naar aanleiding van het rapport «Oppakken en doorpakken» van de adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie, om onderzoek en innovatie naar minder CO₂ uitstoot beter en meer te stimuleren?
- 162 Kunt u inzichtelijk maken hoe de geschatte 10 miljard euro aan jaarlijkse kosten voor CO₂-reductie over de verschillende onderdelen verdeeld is en wie daarvoor de rekening betaalt?
- 163 Kunt u aangeven of er ook onderzocht is wat de wereldwijde kosten en de kosten voor Nederland zouden zijn indien er niet geïnvesteerd wordt in de preventie van de veronderstelde temperatuurstijging maar in adaptatie en zo niet, bent u bereid om dit in ieder geval voor Nederland te laten onderzoeken?
- 164 Kunt u aangeven of er bij de sociale gevolgen van de energie-agenda ook gekeken wordt naar de mate waarin arm en rijk betalen voor de energietransitie en ervan profiteren en of dit ook aan de kamer inzichtelijk gemaakt wordt?
- 165 Op welke wijze gaat onderzocht worden wat de beoogde effecten van energieagenda /energietransitie zijn voor de diverse inkomensgroepen in Nederland, anders dan de «bekende lijstjes» van de CPB -doorrekeningen?
- 166 Op welke termijn zijn door de SER de verschillende aspecten van de sociale agenda verder zijn onderzocht?
- 167 Is naar uw mening met de invulling van paragraaf 10.4 voldoende invulling gegeven aan de gedane toezegging in te gaan op werkgelegenheid en scholing in relatie tot de energietransitie 2023–2050?
- 168 Op welke termijn ontvangt de Tweede Kamer de beloofde reactie op de motie uitfaseren kolencentrales?
- 169 Is het benoemen van het «in 2018 opnieuw bezien van de Europese broeikasgasreductiedoelstelling van tenminste 40% in 2030 ten opzichte van 1990» een «winstwaarschuwing» dat dit kabinet de scenario's kolencentrales niet gaat leveren?
- 170 Waarom komt het Intergouvernemental Panel on Climate Change (IPCC) pas in 2018 met een rapport over de effecten van de 1,5 graden doelstelling? Waarom is er tegen die tijd 2,5 jaar overheen gegaan sinds het Verdrag van Parijs? Wat zegt dit over de urgentie waarmee het klimaatprobleem wordt aangepakt?
- 171 Kunt u toelichten of de mogelijkheden worden verkend om in het kader van de regionale samenwerking in de Energie Unie het mogelijk is om te komen tot een gezamenlijke, regionale (Noord-west Europese) aanpak voor de nationale energie- en klimaatplannen voor de periode 2021–2030? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze zou hierbij aangehaakt kunnen worden?

- 172 Kan er vanuit worden gegaan dat de EU-doelstelling van 40% reductie in 2030 (ten opzichte van 1990) bij een 1,5 graden doelstelling aangescherpt zal moeten worden? Aan welke orde van grootte moet dan gedacht worden?
- 173 Op welk CO₂-reductiepercentage komt Nederland uit in 2020 en 2023 bij een volledige uitvoering van het Energieakkoord?
- 174 Wanneer is de uitspraak in hoger beroep te verwachten in de Urgenda-zaak?
- 175 Op welke manieren kan het ETS nog verder aangescherpt worden? Op welke manier kan de prijs voor emissierechten naar een hoger niveau gebracht worden? Op welke manier kan de vraag naar deze emissierechten verhoogd worden?